

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

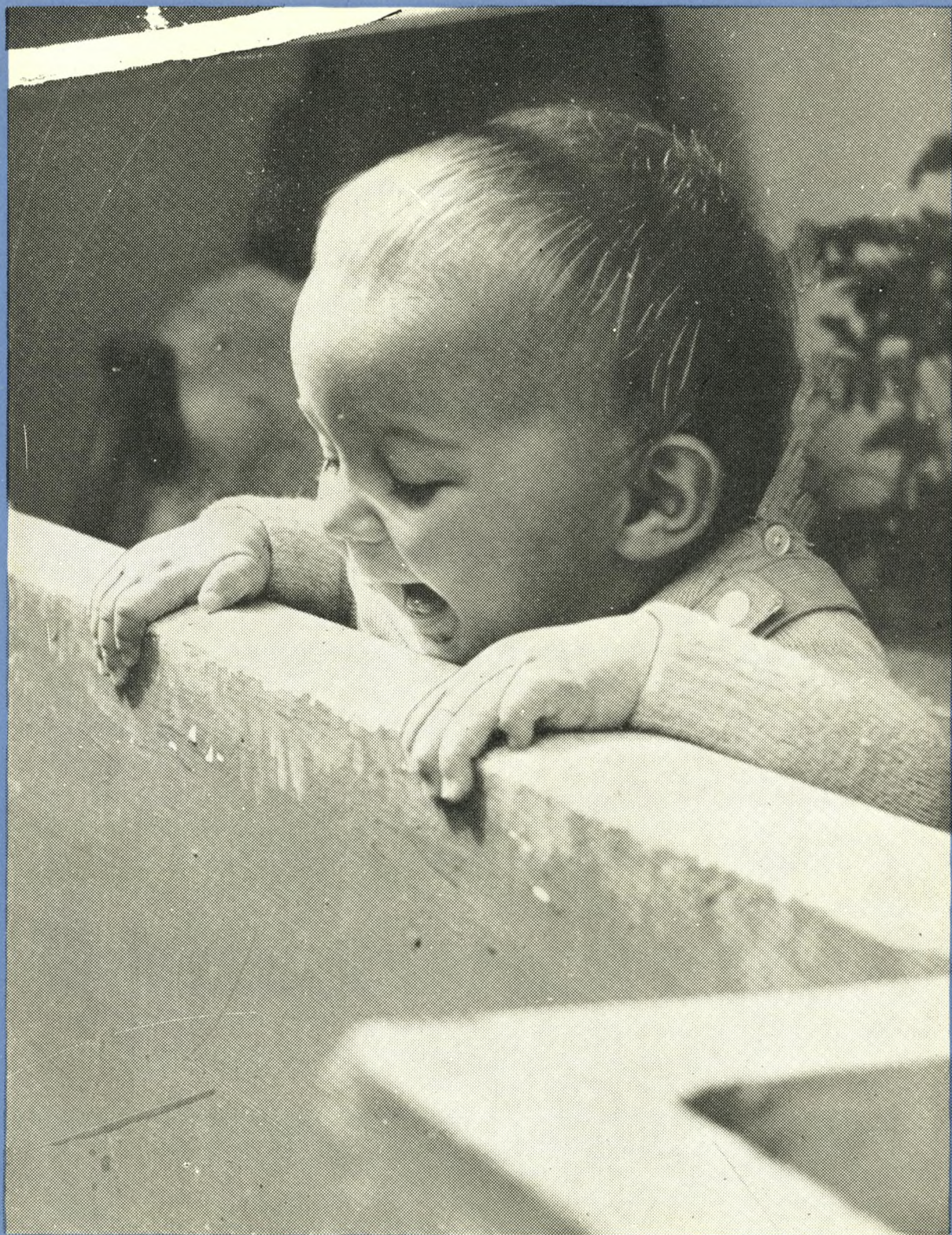
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRAAD

Nr. 1 . JANUAR 1958
13. ARGANG

UDGIVET AF
KAMMERATERNES
HJÆLPEFOND

Aktieselskabet
**HOLEBY DIESELMOTOR
FABRIK**

SCHRÖDER & NIELSENS EFTF.
Tapet- & farvehandel
Vestergade 8 Maribo

HOLGER NICOLAISEN A/S
Maribo

**KAREN RASMUSSENS EFTF.
STANLEY RASMUSSEN**
Suhrsvej 4 — Maribo — Tlf. 200

Aktieselskabet
**Frederikssund &
Omegns Bank**

**SPARE- OG
LAANEKASSEN**
for Frederikssund & Omegn

HANS R. LANGE
FREDERIKSSUND
TLF. NR. 5

Andelsmejeriet
„**MAGLEBY**“
Frederikssund

ERIK RASMUSSEN
Jernbanegade 2 — Frederikssund

JØRGEN SCHULTZ
Aut. Ford forhandler
Kirkegade 18 Frederikssund

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid: 10—15).
Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bopliedende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, sagfører Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Oberst Fl. B. Larsen, Østerbrogade 28, Kbh. Ø. C. 16.014.
Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbech, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.
Sekretær: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø.

Den øvrige bestyrelse:

Pastor Aage E. Damtoft, Vesterbro 76, Aalborg.

Seminarieforstander, cand. mag. Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen, Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorffs-lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa, Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupsvej 8, Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft, de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby, Fyn.

Fabrikant Poul Møller, Skive.

Læge Børge Næsted, Sadolinsgade 9, Odense.

Boghandler Otto W. Olesen, Rådhusstræde 2, Randers.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade 18 A, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch, Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sideallé 5, København Ø.

Prokurist Otto Schmidt, Kolding.

Dommer K. Thestrup, M. F., Herning.

FORSIDEN:

HVOR BLEV DET GAMLE AR AF? Det forsvandt pludseligt ... men hvad, om vi alle kunne tage det lige så roligt som denne pøde, der ikke gør sig store bekymringer om, hvad dets efterfølger måske kan bringe.

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10-15) Minerva 1336.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark. (Medlem af Dansk Fagpresseforening), Slagelsegade 9, 2. København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30-18,30).

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.
Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes bogtrykkeri,
Ringsted.

INDHOLD:

Tysk centralisering	3
Set med en drengs øjne	5
Norges konge jaget i 60 dage	9
Hver djævel har sin tid	11
Svensk hvidbog	13
BBC takker af	15
I Dachaus orkester	17
Dagbogsblade	19
Monumenterne om 50 år	20

Ubetænksom tysk centraliseringsbestræbelse

De 200.000 tyske flygtninge og de mange tyske soldater vendte med hovedparten hjem til deres land.

Men 21.000 grave, spredt rundt omkring på henved 400 forskellige steder i Danmark, fortæller i dag om deres besøg her.

Nu har den tyske soldaterforening til gravenes vedligeholdelse regnet ud, at det er besværligt at holde så mange grave i orden, når de er spredt over så mange kirkegårde. Man har derfor hittet ud af, at det ville være langt lettere for den tyske forvaltning at klare dette spørgsmål, hvis der blev foretaget en samling på en halv snes kirkegårde, og det ville blive bekvemmere for de efterladte med rejserne til gravene.

Reaktionen overfor en sådan plan kan ikke udeblive.

En ting er, at man skal gøre arbejdet lettere for den tyske forening til soldatergravenes vedligeholdelse. Vi har jo så tit været venlige overfor tyskerne, hvorfor så ikke også i dette tilfælde?

Men noget helt andet er spørgsmålet om sømmelighed.

Man skal altså grave 5000 lig op og flytte dem til et helt andet sted end det, der var tænkt som deres sidste hvilested.

Skal der endelig ske en ændring i de nuværende forhold, vil det være passende at imødekomme det ønske, alle de havde, der blev begravet her i landet.

Ingen af dem var i tvivl om, at de var i fjendeland, og det er naturligt at ønske, at man får lov at hvile i sit eget hjemlands jord. Dette kan lade sig gøre ved en hjemtransport til Tyskland.

Man vil herved efterkomme et ønske, de alle nærrede.

At der også spiller bihensigter ind overfor de tyske planer om kæmpekirkegårde i Danmark, kommer bl. a. frem i en tysk plan om en kæmpekirkegård ved den tyske festplads ved Knivsbjerg i Nordslesvig. Her har tidligere lydt råbet „Heim ins Reich“. Her har man jublet over ethvert tysk fremstød og enhver tysk fremgang på fronterne uden at spørge om, hvilke midler der blev anvendt.

Man vil nu inddrage de døde tyskere i en fortsat tysk grænsekamp!

Forslaget er så usmageligt, at man må forbløffes over, at det er fremst.

Det tyske blad i Nordslesvig taler om tyskerhad i Danmark, når man skal forklare vor reaktion mod rationaliseringsbestræbelserne .

Forklaringen er for billig. Vi har naturligvis ikke tyskerhad overfor de døde.

Men vi har ofte i Danmark klarere begreber om sømmelighed, end man til dato har set sydfra.

Kammeraternes Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen til de syge.

Mærkaterne fra Kammeraternes Hjælpefond kan fås gennem kontoret, St. Kannikestræde 10, K.

Om solskinet

*Eengang var solskinet simpelthen solskinet
gyldent og dejligt at ha.*

Nu er der kommet alverdens bekymring.

Den skal lisom først trækkes fra.

*Har jeg en bøn til de magter, som vogter
vor jordiske vej, er det dèn:*

*at gi os det gamle, det gyldne og gældfri
letsindige solskin igen.*

KUMBEL

EEN VERDEN

INDRYKKET AF NOVO INDUSTRI A-S — KØBENHAVN N

FRIHEDSKAMPEN

set med en drengs øjne

Vil Frihedsmuseet blive en inspirationskilde for den ungdom, der ikke selv oplevede årene 1940–45?

15 års dreng mener ja efter gennemgang af museet

Vi giver her ordet til den 15-årige Caspar — om museet for Danmarks Frihedskamp, der indviedes den 15. oktober, og som siden har været besøgt af tusinder.

Det er „Dagens Nyheder“s medarbejder, Mogens Bostrup, der skriver sådan i sit blad, og han fortsætter:

Ideen til at lade Caspar tage ordet er ret nærliggende. Ved museets indvielse og ved andre lejligheder er det stærkt understreget, at Frihedsmuseet ikke er rejst, for at modstandskampens egne folk skulle få lejlighed til at fordybe sig i minderne fra deres indsats i sin tid. Formålet med museet var ikke en forherligelse af frihedskampens overlevende, men at skabe en inspirationskilde for de følgende generationer til den fortsatte kamp for friheden for mennesker. Hvordan opfylder museet dette formål?

Hvordan virker det?

For dem, der tog aktiv del i modstandskampen, men også for dem, der måske kun var sympatisk indstillede tilskuere, og som husker kampens væsentligste træk, fremtræder Frihedsmuseet som en overordentlig interessant institution, hvis samlinger og genstande vækker associationer om noget oplevet og derfor virker med alt det fortidiges fortryllelse. For os, der husker den, var den en del af vort liv, vi kan aldrig rive de blade ud af vort tilværelse.

Men hvordan virker museet på dem, for hvem besættelsestid og modstandskamp allerede er blevet historie — altså dem, der dengang var for små til overhovedet at fornemme noget af

Caspar med den berømte ølkasse, hvis sprængstof forvandlede Forum til et „fuglebur“. Bagest ses et af Frihedsmuseets interessanteste klenodier: Sabotørens overfrakke. Den har ni skudhuller. De syv er tyske kugler, mens modstandsmanden selv lavede de to, da han skød ud gennem frakken. Modstandsmanden slap levende. Frakken flagrede nemlig om ham, da den og ikke han blev ramt under flugten.

den art, og som har været henvist til at læse eller høre derom? Vil en del af museets indhold, der for de lidt ældre får liv derved, at det aktiviserer noget i deres mere eller mindre skjulte

erindring, ikke være dødt for de helt unge?

»Gøngehøvding« på en ny måde.

Det var i den hensigt — om muligt — at få et svar herpå, at vi bad Caspar Barrett, 15 år og elev i 1. g. i Metropolitanskolen, om at følge med os gennem Frihedsmuseet og stilfærdigt og jævnt lade komme til udtryk, hvorledes det hele opleves af ham, som jo altså helst skulle være en slags generalnævner for sine samtidige.

Caspar blev født i 1942 og var altså 3 år ved befrielsen. Han erindrer fra besættelsestiden en luftalarm, hvor han pludselig blev alene i ejendommens gård, og han erindrer dunkelt

SØLVGADE 32, KØBENHAVN K.

A. W. HENNINGSSEN

Sølvgade 32 Kbh. K.

RICH. GEIMARKAutotransport
Nyhavn 31 Kbh. K.**ATELIER ALFA**Lyskopieringsanstalt
Frederiksborggade 1 Kbh. K.**OTTO LUNDQUIST**

Rømersgade 9 Kbh. K.

**ØBRO TRÆ &
FINERHANDEL**

Randersgade 27 Kbh. Ø.

H. CLIFFORDModerne bogbinderi
Forhåbningsholmsalle 2—4
Eva 7131 — 7132**HECKSHER & SØN's EFTF.**Edsv. skibsmæglere
Bredgade 63 København K.**V. LÖWENER**

Vesterbrogade 9 B Kbh. V.

**JENSEN & DENCKERS
REPRODUKTIONSANSTALT**

Nyhavn 31

**COMPACTAS
TRANSLATØRARBEJDE**

Kulturvet 7, Kbh. K., Minerva 890

**KØBENHAVNS
FISKETRANSPORT**

Spedition — Klarering

**LANGELANDS KORN-, FODERSTOF- &
GØDNINGSFORRETNING A/S**

St. Kongensgade 118 København K.

NORDEUROPEISK PAPIR CENTRAL A/S

Hammerensgade 4 — Kbhvn. K.

CHR. OLSENAktieselskab
Gothersgade 193, Kbh. K.**O. C. OLSEN & CO. A/S**

LINNÆSGADE 22 KØBENHAVN K.

FH. JOHN FORBÆCH's EFTF.

ISLANDS PLADS — KBH. K.

K. V. G.KØBENHAVNS VÆG- & GULVFLISELAGER A/S
GL. KONGEVEJ 33 — C. 7890**NORMAL-TRYKKERIET**

ØSTER FARIMAGSGADE 16 B KØBENHAVN Ø.

engang på Langebro sammen med sin far at være blevet standset af „en uniform“, som fægtede med noget, Caspar senere er blevet klar over måtte være et gevær. Bortset herfra er hans tre af de fem forbandede år — mørke.

Men vi taler forud lidt om tingene, og det viser sig, at Caspar — og han mener, det i samme grad gælder hans kammerater — er temmelig velbevandret i besættelsestid og frihedskamp. Man lærer en smule derom i skolen, det er nu ikke så meget, men allerede i underskolen optog frihedskampen drengene særdeles, og der var begejstring, når læreren fortalte eller læste træk fra besættelsestiden.

Det var, siger Caspar, „Gøngehøvdingen“, på en ny og friskere måde, drengene valgte sig deres helte blandt de mest berømte frihedskæmpere. Måske skyldtes det en tilfældighed, men Caspar havde for sit vedkommende valgt sig Jens Lillelund og „Citronen“. Dette ligger 5—6 år tilbage i tiden, men interessen har holdt sig. Caspar har læst flere af sabotørbøgerne og frihedskampens måske mest gribende værk: Bogen om Kim Malthe Bruun, og det er mærkbart, at det altsammen spiller en rolle i hans tilværelse.

Måske lidt for drabeligt.

Dette kan give denne artikel slagside. Trods alt er de, der i dag er 15 år, fra en tid, da besættelse og frihedskamp endnu satte sig spor i sindet hos dem, som var deres daglige omgivelser. En del af de spørgsmål, vi søgte løst, står altså stadig åbent: Hvordan vil en ung mand om en snes år eller lignende se på minderne fra 1940—45.

— Synes I, spurgte vi Casper, at de voksne har talt alt for meget — *irriterende* meget — om frihedskampen?

— Nej, siger han uden betænkning, det synes vi ikke, men vi kan undertiden finde, at nogle er lidt for fanatiske, har lidt svært ved at tilgive og glemme. Selv om, følger han til, at vi godt nok er klar over alt det med tyskerne og uniformer! Det, vi har hørt om, hvad der fulgte efter — udrensningen og alt det — har nogle af os været enige om måske var lidt drabeligt. Nå, men vi har også kun hørt om læst om, hvad der gik forud. Selv

var vi jo ikke med, det gør måske en forskel.

Det mest imponerende.

Museets afdeling om sabotagen blev så afgjort gennemgangens *clou*. Der var virkelig begejstring at spore, da vi stod overfor den berømmelige kasse bajere, i hvilken sabotørerne bragte det sprængstof ind i Forum, som kort efter forvandlede Forum fra en kæmpehal til et „fuglebur“. Men bag denne bedrift stod jo bl. a. også Caspers personlige favoritter, Jens Lillelund og „Citronen“.

Sabotagens tal — 2830 med 300 millioner kroners skade på danske værdier og ca. 1 milliard skade på tysk materiel og produktion — forekom fuldstændig overraskende. Det havde Casper ikke troet. Det er ikke blot en talemåde, at øjne kan blive runde af beundring!

Fik ny virkelighed.

Det er naturligt, at de af museets afdelinger, der symboliserer den del af frihedskampen, som havde det største islæt af *eventyr*, falder en 15-årig stærkest i øjnene. Casper kendte udmærket godt hele det kapitel i modstandskampen, der hedder nedkastningen og modtagelsen af våben, men det er mærkbart, at alt dette fik en ny virkelighed for ham, da han blev stillet ansigt til ansigt med billeder, og genstande. Han giver bl. a. udtryk for, da han stifter bekendtskab med billederne af faldskærmsfolkene, at han egentlig aldrig helt har forestillet sig, hvor farligt dette job måtte være og hvad det krævede af mod og selvvovindelse at udføre det.

Stærkt indtryk på ham gør også billederne og genstandene, der skildrer kz-lejrene og deres ofre og tyskerens brutale umenneskelighed øvrigt. Hipo-folk fandt ingen tilgivelse, for *det* har modstandskampen formentlig lært generationer frem i tiden, at forræderi mod sine egne er noget af det værste.

De illegale blade imponerer ham ved deres mangfoldighed. Han havde hørt en del om dem, kendte deres eksistens, men anede ikke, der var så mange forskellige af dem. Han kommer her med en karakteristisk lille bemærkning, som kun kunne frem-

settes af en fra tiden, der fulgte: — *Jeg har tit undret mig over, at de illegale blade var nødvendige!*

Afdelingen med „illegalt humør“ beses også grundigt og interesseret. Viddet bliver nok forstået, der smiles på de rigtige steder — også ad den om Quisling, som træder ind i førerhovedkvarteret med bemærkningen: — *Jeg er Quisling! og får følgende svar: — Javel, men navnet! Casper kendte den, men den kan godt bære et smil til. Indskriften under den diminutive kig-rude i Vestre fængsel-cellen: Læn Dem ikke ud! kendte han ikke. Den blev gouteret med hele det perspektiv af stædig galgenhumor, den opruller.*

Det, man gik forbi.

Vi sluttede ved montren med de dødsdømte frihedskæmpers afskedsbreve. Et er skrevet på toiletpapir. 15-årige er ikke gavmilde med følelsesudbrud, men det var synligt, at de vakte eftertanke.

Og så spurgte vi da bagefter Casper, hvilket indtryk Frihedsmuseet havde gjort på ham. Der var ingen tvivl: Det havde været spændende — en interessant og fængslende oplevelse. Et spredt kendskab var blevet til en ret grundig viden, og besøget var alt andet end en skuffelse. Men der var enkelte ting, som en 15-årig følte sig tilskyndet til at gå lidt hastigt forbi.

Casper er på baggrund af den friske helhedsoplevelse ikke meget for at kritisere. Men de illegale trykkerier sagde ham ikke rigtig noget — måske kan de kun fortælle noget til dem, der engang så at sige stod med satsen i den ene hånd og maskinpistolen i den anden. Heller ikke udstillingen af det, man havde i beredskab, hvis det skulle være kommet til åben krig, udløste nogen større interesse, og her giver vi Casper ret. Fredelige lægeinstrumenter ser omtrent ligesådan ud.

»De fandt en udvej«.

— Vil dette museum efter dit skøn kunne være en inspirationskilde for tidens og den kommende ungdom, Caspar?

— Ja, det tror jeg — det kommer lidt famlende, da han tilføjer: — *Jeg tror nok, det vil være en spore til ikke at gå på akkord med uret. Uden alt*

AUG. TEYTAUD

Rådgivende ingeniør

Jyllingevej 2 — Vanløse
Tlf. Damsø 10510

E. A. KOLBYE's EFT.

Købmagergade 52
Tlf. Central 11023

BRUNO KUBA

Ingemannsvej 19
København V.

ALFRED PETERSEN

Ny Adelgade 8—10
København K.

KAJ KJELDTSEN

Stolpegårdsvej 109
Gentofte

J. FRIBERG & SØNNER

Niels Finsens Alle 31—33
Tlf. Søborg 2322

OLUF BANG

Ingeniørforretning - Entreprenør
M. Ing. F.
Varme- & ventilationsanlæg
Taga 5808 - 5810

LARSEN & CHRISTIANSEN

Maskin- og værktøjsfabrik
Øster Voldgade 24, K.

BECKET & MEYER

Peder Skramsgade 14
København K.

DANSK SOJAKAGEFABRIK

Aktieselskab
KØBENHAVN S.

JUL. GJELLERUPS FORLAG

København

PENSIONS- OG LIVRENTE-INSTITUTET
AF 1919 A/S

DET SCHØNBERGSKE FORLAG

LANDEMÆRKET 3

KØBENHAVN K.

M. P. WEIBEL

CIVILINGENIØR

NDR. FASANVEJ 218

KØBENHAVN N.

ERNST C. LOHSE & CO's EFT.

NØRREVOLDGADE 6

KØBENHAVN K.

MINERVA 2561

DANEGOODS A/S

24, STUDIESTRÆDE — COPENHAGEN

DA Hitler jagede

DEN NORSKE KONGE I 60 DAGE —

Tyske flyvere bombarderede ustandseligt de byer, hvor man troede, kongen befandt sig

Nordmændene glemmer aldrig den værdige ro og fasthed, som kong Haakon den Syvende udviste i de to dramatiske måneder i 1940, da Hitlers tropper og flyvere myldrede op gennem Norge. Allerede tidligt om morgenen den 9. april mødte den tyske minister i Norge, dr. Curt Bräuer op hos kongen og regering med et ultimatum om at bøje sig for de tyske krav, men han blev afvist af kongen. Efter at tyskerne havde bombarderet Fornebu flyveplads, besluttede kongen at drage nordpå.

Dagen efter — i Elverum — mødte Curt Bräuer atter op, denne gang med krav om, at kongen skulle udnævne Quisling til regeringschef. Svaret, han modtog, lød: Jeg udnævner ikke en statsminister, der ikke har folkets tillid, og det har Quisling ikke. Næste dag forsøgte den tyske minister atter at få en samtale med kongen, men han fik afslag. Det tyske svar på dette afslag kom nogle timer senere, idet tyskerne som rasende bombarderede Nybergsund, hvor kongen opholdt sig. Angrebet varede 1½ time, og det var et bevidst mordforsøg. Under angrebet tog kongen en maskingeværkugle op af sneen i skoven og bemærkede tørt:

dette synes jeg ikke rigtig, man havde kunnet se englænderne og amerikanerne i øjnene. Det ville have været ynkeligt.

— *Hvori ligger sporen?*

— Det, der virker stærkest på én er dette, at ligegyldigt, hvor dårlige mulighederne var, så fortsatte man og fandt en udvej. Ja, og så deres mod — at de turde!

— *Turde du?*

— Jeg aner det ikke, man kan ikke på forhånd vide, om man har mod. Men jeg ville ønske det!

— En personlig gave til mig fra Hitler.

Kongen var ivrig efter at komme i forbindelse med hærens overkommando, og han bilede derfor efter angrebet over Trysil, Rena, Tynset Follidal til Hjerkind. Det var en yderst anstrengende tur — ofte i dyb sne — og til stadighed med tyske flyvere kredsende over bilerne. Ved 23-tiden den 13. april kom man til Otta, hvor kongen og kronprinsen tog ind på et pensionat. Straks efter ankomsten udsendte kong Haakon et opråb, hvori det hed:

„Stillingen i dag er sådan, at jeg ikke kan meddele, hvor jeg befinder mig, eller hvor kronprinsen og regeringen opholder sig. Den tyske hærledelse har nemlig foretaget et voldsomt angreb på os, da vi opholdt os på et lille ubefæstet og ubeskyttet sted. Sprængbomber, brandbomber og maskingeværlid blev anvendt mod den civile befolkning og os på den mest hensynsløse måde. Angrebet havde kun eet formål, nemlig straks at tilintetgøre os alle, som var samlet for at løse sager til Norges bedste.

Jeg beder alle mindes dem, der har sat livet til for fædrelandets skyld. Gud bevare Norge“.

Søndag den 14. april blev der udkastet faldskærmstropper over Dovre. I statsrådet den næste dag blev det besluttet i løbet af natten at prøve på at nå over Dombås og Lesja til Andalsnes, en plan, som imidlertid først lod sig realisere seks dage senere, den 21. april. Ved ankomsten meldtes, at tyskerne da allerede var ved Brennhauget. Men den næsten 70-årige konge mistede ikke modet, og han var utrættelig i at opmuntre sine ledsagere og de folk, man mødte på vejen.

Søndag den 21. april fik kongen direkte kontakt med englænderne, idet den britiske admiral, sir Edward

Evans, nu lord Mountevans, ankom ad luftvejen og meldte sig til kongen. Han måtte dog senere returnere til London ad samme vej med et budskab til englænderne fra kongen.

I de kommende dage var kongen udsat for det ene angreb efter det andet. Bedst huskes måske et statsråd på Stuguflåten, som gang på gang måtte afbrydes på grund af meget nærgående luftangreb.

Som oftest måtte rejserne nordpå foretages om natten, og det hændte, at der var møder på landevejen. En nat afbrød kongen rejsen for at tale med chefen for Møre infanteriregiment, oberst Thue. De stod ude midt på landevejen og talte sammen. Jeg melder Deres majestæt, at de tabte millioner er kommet tilbage, sagde oberst Thue bl. a. Han hentydede til, at det kongelige følge havde mistet en håndtaske, som indeholdt et par millioner kroner i sedler. Håndtasken var blevet fundet og atter overbragt kongen.

Nu og da gik kongen ombord i små dampbåde, som sejlede ham længere nordpå, før han påny gik i land. I seks dage boede han i Molde, og her blev han vidne til mange angreb på den civile befolkning. Det var strålende flyvevejr, og tyskerne angreb ofte. De kom som regel ved frokosttid — og det gjorde kongen rasende.

— De tyske mordere skal ikke bestemme, hvornår jeg skal spise frokost, sagde han. Og derfor rykkede han daglig sin frokost frem til tidligere tidspunkter på dagen, så han kunne få fred til at spise. Når angrebene satte ind, søgte kongen og hans følge skjul i skoven.

En aften modtog kongen et telegram, hvori der stod, at tyskerne havde fået ordre til for enhver pris at fange kongen — død eller levende.

— Det var svært, sagde kongen og smilede. Andre kommentarer havde han ikke til den melding.

Den værste dag af de 60 var d. 29. april. De første tyske flyvere viste sig meget tidligt, og de sidste forsvandt ikke før den 30. april. Byen Molde stod i brand. Gaderne var overstrøet med glasskår eller sammenstyrtede huse. Brandsprøjterne kunne intet udrette, fordi vandledningerne var sprængt. Telefonforbindelsen var

Fjederfabriken

K. HAGENS

KONG GEORGSVEJ 22
KØBENHAVN F.

Birking & Co.

GUMMIVAREFABRIK
Kirkebjerg Allé 33—35
København—Vanløse
Tlf. Damsø 9000

HOFFENSETS

OFFSET — REPRODUKTION
Blågårdsgade 23 B
København K.

Aktieselskabet

**DE KØBENHAVNSKE
FORSTÆDERS BANK**
Glostrup

SUNDBY

SUKKERVAREFABRIK A/S
Strandlodsvej 3 — København S.

C. HJORT & CO.

LÆDERVAREFABRIK
Strandlodsvej 48 - København S.

TRANSMOTOR

Finsensvej 10 — København F.

REENBERGS

CLICHEANSTALT A/S

St. Kongensgade 108 C - Kbhvn. K.

**PATENTBUREAUERNE
FOR INDUSTRI & HÅNDVÆRK**

Mi. 1825
Banegårdspladsen 1 — Kbhvn. V.

SV. AX. LOMHOLT

CIVILINGENIØR
Centrumgården 432
Vesterbrogade 6 D - Kbhvn. V.

CH. LORILLEUX & CIE

v/ J. LARAIGNOU

STRANDLODSVEJ 5 — KØBENHAVN S.

DANSK SKOVFORENING

VESTER VOLDGADE 86 — KØBENHAVN V.

KOMPAGNI 6410

H. MOLDOW A/S

LIVJÆGERGADE 44 — KØBENHAVN Ø.

LERBERGS BOGTRYKKERI

MÆLKEVEJ 9 — KØBENHAVN F.

KR. DREYER

DRONNING OLGASVEJ 21 — *FASAN 7919

BERG & LARSEN

ST. KONGENSGADE 90 — KØBENHAVN K.

„SIMO“

FINSENSVEJ 50 — CENTRAL 2604 — KØBENHAVN F.

M. CLAUSEN A/S

AMALIEGADE 8 — TELEFON 1269 — KØBENHAVN K.

H. J. SIMONSEN & CO.

INTERNATIONAL SPEDITION

ST. KONGENSGADE 63 A — KØBENHAVN K. — C. 22 - *9226

JACOB KJELLERUP

TRÆLAST-AGENTUR
St. Kongensgade 27 - Kbhvn. K.

AXEL MADSEN

PAPIRHANDEL
Lille Strandstræde 6 - Kbhvn. K.

**SKANDINAVISK
DYBTRYK SERVICE A/S**

Linnésgade 22, Kbhvn. - Mi. 5207

DANSK EL-SERVICE

Fasan *1600
Limfjordsvej 54 - København F.

afrudt og elektriciteten ligeledes. Om aftenen lå 400 huse i ruiner. Men kl. 21 holdt kong Håkon alligevel statsråd som planlagt, og bagefter bilede han gennem ruinerne og ildhavet ned til kajen og gik ombord i den britiske krydser „H.M.S. Glasgow“. Tyske flyvere tvang krydseren til at afgå, før alt guldet, som tilhørte Norges Bank, var nået ombord. Kl. 1,30 om natten stod den ud på havet.

Den 1. maj gik kongen i land i Tromsø. Den 2. maj kl. 4 om morgenen indfandt kongen sig hos fylkesmanden i Målselv, hvor han havde konferencer til om aftenen kl. 22, da han fortsatte rejsen i bil til Langvatnet. Her slog han sig ned i en hytte, der hed „Trangen“.

Den næste dag blev byen Målselv pulveriseret af tyske flyvere.

I 36 dage blev kongen boende i hytten. I den tid var eet værelse hans ar-

bejdsværelse, audiensværelse, statsrådssal, spisestue og sovegemak.

Man regner med, at 60-70 tyske flyvere dagligt var på vingerne for at jage kongen i Nordnorge, men de fandt ikke hans opholdssted i den lille hytte, der lå omgivet af meterhøje sneedriver.

Den 2. juni modtog kongen meddelelse om, at de allierede måtte opgive Nordnorge som følge af krigens gang i Flandern og Frankrig. Trods sejren ved Narvik rejste nu spørgsmålet sig: Skal kongen, kronprinsen og regeringen blive i landet og blive tyskernes fanger — eller forlade landet for midlertidigt at udøve magten udefra? Kongen afgjorde det selv. Han sagde: Jeg rejser, for jeg vil kæmpe videre.

Den 7. juni kl. 19,40 gik kongen og kronprinsen ombord i den britiske krydser „Devonshire“, som førte dem til England.

F.

Af almindeligt historisk stof til belysning af den nazistiske epoke er der ikke ret meget, men en enkelt begivenhed er dog nævnt til belysning af krigens begyndelse. Det er et vidneudsagn af en SS'er, der var med til at lave det fingerede „polske“ overfald på en tysk toldstation, som af Hitler blev benyttet til at anklage Polen for at angribe Tyskland og dermed et påskud til at rykke ind i Polen.

Det var det samme trick, som nazisterne anvendte, da de stak ild på rigsdagsbygningen i Berlin og beskyldte det kommunistiske parti for at have gjort det.

Man udvalgte en gruppe SS'er, iklædte dem polske militæruniformer og lod dem foretage angrebet. Og da denne gruppe trak sig tilbage, mødte den allerede de fremrykkende tyske soldater.

Visse spørgsmål dukker op.

Men når man så har kæmpet sig igennem den drøje læsning, er der visse spørgsmål, der uvilkårligt dukker op.

Hvordan går det til, at mennesker kan stille sig til rådighed for et sådant regime? Er det kun noget, der er muligt blandt tyskere? Eller er der noget alment menneskeligt, som ligger til grund herfor?

Det er vigtige spørgsmål. For er det kun et „tysk“ fænomen, tilmed i en bestemt historisk situation, kan vi andre jo meget hurtigt blive færdigt hermed, så er det jo kun historie, og så har et sådant værk ikke ret meget at sige os andre på længere sigt.

Det ville være en stor menneskelig trøst, om man kunne sige dette, det ville styrke optimismen med henblik på fremtiden, så ville det blot være et ganske vist meget uhyggeligt, men dog alligevel kun et overstået stadium i menneskehedens historie.

Men man skal vist vare sig for at gemme sig hen i en sådan optimisme.

Det mest uhyggelige ved hele historien er, at den kun er alt for „menneskelig“.

Bogens titel er misvisende. Hitlers magt var ikke uden moral. Tværtimod. SS'erne var gennemsyret af „moral“, de var virkelige „idealister“, de dyrkede deres ide med en hensynsløshed, der søger sin lige, de havde

»Hver djævel har sin tid...«

Reimund Schnabel: Macht ohne Moral. — Eine Dokumentation über die SS. — 580 s. — Röderberg Verlag, Frankfurt a. M.

Den umiddelbare anledning til udgivelsen af denne strengt dokumentariske fremstilling af SS i teori og praksis er en bestemmelse, der er truffet af de vesttyske myndigheder, og som går ud på, at tidligere medlemmer af SS indtil oberstløjtnantsrang kan optages i den nye tyske hær.

Forfatterens hensigt er åbenbart at ville gøre sine landsmænd opmærksomme på, at SS er så belastet, at det vil mistænkeliggøre denne hær, hvis man viser en så udstrakt liberalisme overfor de forhenværende SS'er.

Rystende lektüre.

Selv om man i forvejen vidste en hel del om SS både af læsning og selvoplevelser, er det dog en rystende lektüre.

Bogen er inddelt i fem hovedafsnit: I Udviklingen af SS, II Terror i Tyskland, III Konzentrationslejrene, IV Terror i Europa og V Krigsafslutningen og efterkrigstiden.

Det er et bærende synspunkt i hele bogen, at der går en klar linie gennem hele SS's historie fra først til sidst: at denne organisation i alle dens forskellige afdelinger ubetinget skal stå til førerens rådighed for at gennemføre den rene nazistiske ide.

»Elitetropper«

SS er den nazistiske bevægelses elitetropper.

Det meste af det dokumentariske materiale stammer fra SS's egne arkiver. Det er suppleret med vidneudsagn fra krigsforbryderprocessen i Nürnberg efter krigen, og teksten ledsages af mangfoldige billeder, der på en uhyggelig måde understreger de grusomheder, der er begået under denne organisations ansvar.

Mennesker med anlæg for sadisme har i sandhed haft muligheder for at „realisere sig selv“.

At give sig til at opremse enkelthederne er overflødigt, det må være nok at henvise til selve værket; og det er vel iøvrigt også efterhånden vel kendt, hvad der er begået fra den side i de onde år.

<p>Aktieselskabet C. STÜRUP & CO's EFT. Træløst- og bygningsartikler HELSINGØR Tlf. 49 — 95</p>
<p>FREDERIKSBORG SAVVÆRK Petersborgvej 36 Hillerød Tlf. 1190</p>
<p>FREDERIKSBORG AMTS AVIS</p>
<p>AUTO-SERVICE Andersen & Olsson Helsingør Tlf. 1965</p>
<p>VOLVO v/ Lars Larsen Tlf Hillerød 191</p>
<p>JULIUS LARSEN & SØN Slotsgade 32 — Tlf. Hillerød 32</p>
<p>Aktieselskabet HILLERØD LANDBOBANK</p>
<p>S E S Sjællands El-Motor Service A/S Hillerød, tlf. 1892</p>
<p>GUNNAR KRISTENSEN Slagtermester Helsingørgade 16, tlf. Hillerød 95</p>
<p>HILLERØD TRÆLASTFORRETNING Viggo C. Lewinsky</p>
<p>„WILLYS“ MAGASIN Helsingø</p>
<p>POUL SLAGTER Helsingø Østergade 24 Tlf. 61 og 151</p>

<p>HILLERØD ANDELSSLAGTERI A. m. b. A.</p>	
<p>SØREN BJERGMARKS EFTF. A/S SKIBBY</p>	
<p>SPAREKASSEN FOR KORSØR OG OMEGN</p>	
<p>POVL BENDTSEN A/S Ruds Vedby</p>	<p>SVEND LARSEN Jyderup</p>
<p>Aktieselskabet KORSØR HÅNDVÆRKER-, HÅNDELS- & LANDBOBANK</p>	<p>O. C. MODIN Gørlev Tlf. 22 - 23</p>
<p>LIEBERKIND Ure - Optik Korsør Tlf. 251</p>	
<p>LANGKOWS FOTO v/ I. Brøns Poulsen Nygade 1 Tlf. Korsør 900</p>	<p>WANDEL-PETERSEN Roskilde</p>
<p>BRILLEBODEN Sv. Christensen Løvegade Slagelse</p>	<p>FYRTAARNETS FARVEHÅNDEL Nytovr 13 - Tlf. 1652 - Slagelse</p>
<p>BRØDRENE HILLERS Sjællands Jern- & Stålføretning A/S Slagelse</p>	<p>AGERSTED & SKOU Tlf. 12 — Ringsted</p>
<p>KONTANTFORRETNINGEN A/S I. P. Nielsen Slagelse</p>	<p>SEBBER Tlf. 14 — Ringsted</p>
<p>USSERØD BAGERI</p>	<p>A/S SVEND KLINT Guldsmedeføretning Ringsted</p>
<p>HØRSHOLM TRÆVAREFABRIK Alfr. Jensen & Søn Usserød Kongevej Telf. 384</p>	<p>JOHS. CLAUSEN Urmager & optiker Sct. Hansgade 6 Ringsted</p>
<p>THORMOD JOHANNESSEN Skomagermester, tlf. Dinalalund 104</p>	<p>BRANDT MØLLER, bådebygger Frederikssund</p>
<p>Slagtermester JACOB MADSEN Helsingø</p>	<p>HØRSHOLM RADIO-SERVICE Hovedgaden 47 — Tlf. 461</p>

nogle klare retningslinier, som de ubetinget var tro imod.

Skildringen af SS har derfor en stor betydning for os alle, fordi den afslører en „djevelsk idealisme“, der lurar på enhver, der ikke har en højere værdi end en „ide“, at indrette sit liv efter.

Overskriften over denne anmeldelse er taget fra en salme af Grundtvig. Verset i sammenhæng lyder således: „Det er blandt folk et gammelt ord: Hver djævel har sin tid; men vist er det, enhver har tabt, som gik mod Gud i strid“.

Dette salmevers var mig en stor trøst, da jeg i krigens tid sad under SS's „beskyttelse“, og disse ord er en utvivlsom trøst for den, der er kommet i djævelens klør, men de skulle nødvendigvis svække vor opmærksomhed, således at djævelen får en ny chance i de kommende dage.

Hvem har ansvaret?

Også det spørgsmål, om den enkelte meniges ansvarlighed er det værd at overveje lidt. Hvordan er det dog muligt at få så mange enkelte personligheder med i dette kollektive ansvar? Ja, det ligger vel netop i det „kollektive“, dette at organisationen og dens øverste ledere er ene om ansvaret, at den enkelte underordnede kun er et led, hvis eneste pligt er ubetinget lydighed, ubetinget solidaritet, ubetinget partitroskab, således at hans selvstændige overvejelser ganske simpelt er ulovlige foreteelser.

De moderne diktatorer har lært af den moderne teknik; de har indført det „løbende bånd“. Hver enkelt gør kun en lille del, bliver derved en upersonlig del af den pågældende politiske produktion. På den måde får man også skikkelige mennesker til at virke med i en terror på løbende bånd.

Det er altså en uafviselig kendsgerning, at mennesker for en idé skyld kan hengive sig til djævelskab, og det er ikke et særligt tysk fænomen, men har gyldighed over hele jorden til hver en tid.

De, der har været under SS's behandling har fået et særligt kald, fordi de har muligheder for ud fra deres personlige erfaringer at kunne lugte den slags djævelskab på lang afstand.

Svensk hvidbog om hektiske dage

Trusler fra Sverige fremmede givetvis den tyske kapitulation

Det svenske udenrigsministerium udsendte den 8. januar en hvidbog om de forhandlinger, der under krigens sidste måneder foregik mellem Norge, Danmark og Sverige om svensk intervention, der skulle sikre en gnidningsfri afvikling af den tyske besættelse.

Hvidbogen fremkommer som en rapport og en dokumentsamling på små halvt hundrede sider. Den giver for første gang en officiel samlet beskrivelse af det forhold, der — i hvert fald mens problemet var aktuelt — skabte nogen bitterhed mellem parterne som følge af den svenske regerings linje, idet man til de danske og norske henvendelser om indsats af regulære tropper, hvis tyskerne efter en kapitulation fortsatte kampen, indtog den holdning, at truslen om en væbnet svensk intervention tværtimod ville mindske udsigterne til en fredelig afvikling af okkupationen.

Den første norske henvendelse til Sverige om militær intervention blev fremsat i februar 1945, og en lignende henstilling kom kort efter fra dansk side. Danske politikere ønskede på det tidspunkt, at Sverige skulle stille 100.000 mand. I alt blev der fra dansk side fremsat tre henvendelser til Sverige. Den sidste fremkom 14. april, og hvidbogen oplyser, at det danske ønske om militærhjælp nu kun omfattede 50.000 mand. Sverige gav dog undvigende svar på alle henvendelser, hvilket dog ikke var udtryk for menneskelig upåvirkethed af appellerne fra de skandinaviske brødre nationer.

Hvidbogen skildrer, hvorledes Sverige aktivt overvågede mulighederne for at give sit bidrag til en fredelig afvikling uden direkte indsats af militær. For Danmarks vedkommende

Og til at skærpe den lugtesans har en sådan bog sin store betydning, og deri ligger dens almene værdi, også nu efterhånden mange år efter, at de omhandlede begivenheder fandt sted.

PAUL HOLT.

må den største betydning tillægges det brev, den svenske statsminister 30. april tilstillede den tyske rigsbeholdningsmagt, dr. Best. Det hed heri, at dersom tyske styrker i Danmark og Norge efter en tysk kapitulation fortsatte kampen, ville Sverige ikke uvirksomt kunne se på, at danske og norske blev udsat for meningsløse ødelæggelser.

Tidligere svenske kontakter og forhandlinger med Heinrich Himmler — bl. a. med mellemlid i kapitulationsforhandling mellem Tyskland og Vestmagterne — var endt uden resultat, og var blevet afbrudt, da Himmler efter Hitlers selvmord blev afsat fra alle sine poster. Brevet til dr. Best blev imidlertid forelagt admiral Dönitz i Flensborg, der i krigens sidste dage var „Det tredje Riges“ øverste, og Best skal overfor admiralen have understreget, at det var en advarsel, der ikke burde overses.

Hvidbogen giver ikke de store nyheder fra sig. Den er blevet til gennem et grundigt forarbejde, idet den har været til korrigering hos en række af de ledende politikere, der i 1945 stod på de ansvarsfulde poster, og som nu gennem kommentarer har kunnet fuldstændiggøre og afrunde det bilde, de officielle dokumenter giver af problemet.

Svensk kritik af hvidbogen.

„Morgenbladet“ indtager en meget kritisk holdning til hvidbogen og anser det fremlagte materiale for overraskende beskedent.

50 år

Skoleinspektør Karl Max Rasmussen fyldte 50 år den 15. december. Han er medlem af borgerrepræsentationen i København, indvalgt af socialdemokratiet.

I 1945 blev Karl Max Rasmussen arresteret for deltagelse i modstandsarbejde og sendt til Frøslev.

Nr. Sundby — Telefon 21477

**NØRRESUNDBY
SKOTØJSFABRIK**
v/ N. Jacobsen & Søn

AALBORG AUTO-ELEKTRO
Østerbrogade 66 — Aalborg

**INTERESSENTSELSKABET
AALBORG TEGLVÆRKERS
KONTOR**

K. RØGILD
Nr. Uttrup Lervarefabrik
pr. Nørre Sundby - Tlf. 2 23 41

CARL ANDERSEN
„Mosebo“ — Bjerringbro

**A/S BJERRINGBRO
SAVVÆRK**

Malermestrene
ANDERSEN & JENSEN
Sct. Paulsgade 7 — Aarhus
Tlf. (061) 3 65 25 - 6 97 25

ALF MOUGAARD
Murermester
Harald Jensens Plads 9
Aarhus

JØRGEN BALLE BØDKERI
Frederiksgade — Aarhus

KLOSTERGÅRD & ANDERSEN
Tømremestre
AARHUS

**AKTIESELSKABET
BANKEN FOR NØRRESUNDBY OG OMEGN**

BJERRINGBRO PUMPEFABRIK

**GRENAA NY TØMMERHANDEL
BAKMANN & OLESEN**
HAVNEVEJ 56 TELEFON 724 - 725

**F. SALLING A/S
AARHUS**

L. KRUSE HANSEN
Aut. gas- og vandmester
Blikkenslager
Aarhus

VAREHUSET „ATLAS“ A/S
Aarhus

CHR. HANSEN
Murermester
Joh. Langesvej 16 — Aarhus

DANSK SVENSK STAAL A/S
Tlf. 2 31 42
Borgporten — Aarhus

PEDER JENSEN
Tømrer- og snedkermester
Hans Tausensvej 9 — Viby J.

ELITE - 35625
SKILTE NØRRE ALLE 59
AARHUS

BANKEN FOR BRØRUP & OMEGN

Aktieselskab

**DEN DANSKE LANDMANDSBANK
HYPOTHEK- OG VEKSELBANK**

Aktieselskab Fredericia afd.

A/S FÆLLESBAGERIET I FREDERICIA
Kongensgade 31 Telefon 602

S. M. ANDERSEN
Deres tøjkspert
FREDERICIA

INTERNATIONAL TRANSPORT
H. P. Therkelsen
Krusaa - Telex 3313 - Tlf. 7 14 54

AABENRAA AUTOMOBILSELSKAB A/S

BBC's danske udsendelser

et vigtigt led i den danske modstandskamp

UDSENDELSENE STANDSET EFTER 12 VIRKSOMME ÅR

Som det har været meddelt i dagspressen, ophørte nu i efteråret BBC's udsendelser til Danmark. Efter at en standsning af BBC's udsendelser til Vest- og Nord-europa havde været ventet i nogen tid, traf den britiske regering i juli 1957 beslutning om at indstille udsendelserne samtidig med, at man udvidede udsendelserne til Mellemøsten, Sydøstasien, Polen og Sovjetunionen, og de protester, der blev fremsat imod standsningen af informationstjenesten til Nord- og Vest-europa ud fra frygten for, at dispositionen skulle kunne fremkalde det indtryk, at England ønskede at isolere sig, var frugtesløse. Regeringens beslutning hvilede på en betænkning, som et udvalg under lord Droghedes ledelse havde udarbejdet vedrørende informationstjenestens forhold, og som fastslog nødvendigheden af, at udvide programmerne til Tunis, Marokko, områderne ved den Persiske Bugt, Iran, Indonesien og visse commonwealthlande, såfremt den britiske informationstjeneste „skal kunne opretholde et niveau, der svarer til vort verdensomfattende ansvar og sikre den nødvendige styrkelse af vor nationale politik og vor forbindelse med den frie verdens forsvar“. Man vil dog for de lande, hvortil programmerne ophører, holde bølgelængderne åbne.

I den engelske beslutning om at ophøre med udsendelserne til Nord- og Vesteuropa, ligger der vel i virkeligheden en tillidserklæring til de pågældende lande, derunder Danmark, idet baggrunden for beslutningen må være den, at andre områder end de pågældende har større behov for at høre frihedens stemme gennem æteren.

Her er London! Vi bringer.....

Alligevel var det med vemod, man herhjemme erfarede om udsendelsernes ophør. BBC's danske udsendelser er jo gået over i historien som et vig-

Efter en dramatisk flugt til England blev Christmas Møller en skattet medarbejder ved BBC.

tigt led i den danske modstandskamp. Vi husker alle åbningsreplikken: Her er London! Vi bringer..... o. s. v. Vi kan alle genkalde os stemme og tonefald, og det var, som om man med disse udsendelsernes ophør måtte sige farvel til en dramatisk og bevæget periode af vor historie. På den anden side må det erkendes, at BBC's danske udsendelser, efterhånden som tiden gik, mere og mere mistede deres egentlige mission og efterhånden vel også en stor del af sin lyttertilslutning.

Ganske vist blev det gjort gældende af udsendelsernes sidste leder, englænderen Roy Duffel, at udsendelserne stadig havde mange danske lyttere.

En Gallup-undersøgelse for nogle år siden skal have vist, at udsendelserne daglig havde ca. 30.000 danske lyttere og ca. 10 gange så mange lejlighedsvis. Roy Duffel beklagede på denne baggrund stærkt, at det kulturelle

samarbejde, han på denne måde havde bragt i stand mellem England og Danmark måtte ophøre, men regeringen svarede hertil, at dette samarbejde ville blive ført videre ad andre kanaler. Hvor stærkt savnede udsendelserne er blandt deres danske lyttere, er svært at sige i dag, men der er ingen tvivl om, at udsendelserne, der bestod af nyheder, features, sport o. s. v., uanset deres politiske mission var meget populære hos en stor kreds af danskere.

Imidlertid er de altså nu definitivt blevet historie, og der kan være grund til i korthed at opridse, hvilken umådelig betydning de havde i sin tid, da de var det besatte Danmarks bedste nyhedskilde udefra.

Første udsendelse den 9. april 1940.

Udsendelserne indledtes den dag, Danmark blev besat, altså den 9. april 1940, og deres betydning voksede, efterhånden som forholdene herhjemme mere og mere blev strammet. En betydningsfuld mission fik udsendelserne allerede den første dag, da man ved middagstid hørte en dansk stemme, som henvendte sig til alle danske søfolk med en opfordring til dem om at søge allieret havn og melde sig til allieret tjeneste. Stemmen var den danske journalist Jørgen Edsbergs, og den blev i de kommende dage fulgt op af den danske kaptajn Røder med det resultat, at opfordringerne i meget vidt omfang blev fulgt af danske søfolk, hvilket i virkeligheden blev en slags optakt til den danske modstandskamp, og i høj grad bidrog til at give os den rette placering i de allierede nationers omdømme.

Ansete danske pressemænd faste medarbejdere.

Efterhånden blev udsendelserne mere og mere organiserede, og de fik en fin standard, da ansete danske pressemænd som Terkel M. Terkelsen, Blütgen-Petersen, Sv. Tillge Rasmussen m. fl. blev faste medarbejdere, hvis stemmer folk vænnede sig til og kom til at sætte pris på. Udsendelsernes leder i besættelsestiden var som bekendt danskeren Robert Jørgensen. Hvad BBC's danske udsendelser betød for dansk modstandsvilje og udholden-

**SILKEBORG
MØBELLAGER**

K. LARSEN A/S
Tlf. 1409 - 1410

**DANSK
ARBEJDSMANDS FORBUND**
Silkeborg afdeling

E. KLOSTERGAARD JENSEN
Elektromekanisk værksted
Vestergade 125 — Silkeborg

Smedemester
TAGE FISKER
Frederiksberggade 8 Silkeborg

ANDERSEN & MADSEN
Søndergade 4 — Silkeborg
Tlf. 2010
Butiksstyr - Udstillingsstativer

I. C. REFSGAARD
Skjortefabrik
Tlf. 1935 Silkeborg

CHR. SCHOU
Ingeniør, M. af I.
Østergade Silkeborg

SHELL SERVICE STATION
v/ Poul Voetmann
Østergade — Silkeborg
Tlf. 650

KAREN MUNK
Dans - Gymnastik - Ballet
Silkeborg

SILKEBORG MASKINFABRIK A/S

MEJERIET „STASSANO“ A/S

SILKEBORG

AKTIESELSKABET
J. D. KOOPMANN SVINESLAGTERI & KONSERVESFABRIK
SILKEBORG

HANS BUCHREITZ
IMPREGNERINGSANSTALT & SAVVÆRK
SILKEBORG MØBELPLADE- & DØRFABRIK

RYDAHL PEDERSEN
ISENKRAM EN GROS
ØSTERGADE SILKEBORG

REKLAMETRYKKERIET
Telefon 412
Østergade 7 Silkeborg

**MIDTJYDSK
TRÆLASHANDEL**
Silkeborg

A/S SEVERIN SCHMIDT
Haderslev

A/S MARIUS MOGENSEN
Kolding

I/S DANA
SYDJYDSK ISCREAMEFABRIK
TLF. KOLDING 1848

I/S ELEKTROGENO
KOLDING

THORVALD PEDERSEN, ODENSE, A/S
KOLDING AFDELING

LUNDERSKOV MØBELFABRIK
E. LORENTZEN — TLF. 31

Det faldt i Johs. G. Sørensens lod at meddele frihedsbudskabet gennem BBC. Hans personlige kommentarer var vist ulovlige, men de var fuldt tiltræffere.

hed, er formentlig umåleligt. Gennem udsendelserne fik jo bl. a. fremtrædende danske, som opholdt sig i England, i første række Christmas Møller, et talerør, og uvurderlig var betydningen af, at det gennem BBC-udsendelser blev muligt at sende kode-meddelelser til danske modstandsgrupper, således at sprængstof-nedkastningen og dermed hele sabotage-aktionen blev muliggjort.

En særlig — og for alle danske uforglemmelig — betydning fik BBC-udsendelsen til Danmark den 4. maj 1945 kl. 20,57, da Danmark modtog befrielsesbudskabet, fire timer før det kunne bringes i den tysk-kontrollerede danske radio. Ætset ind i erindringen står denne udsendelse, der som sædvanlig indledtes med „Prins Jørgens march“, hvorefter man hørte den kendte radio-journalist Johs. G. Sørensens stemme med den lykkeligste meddelelse, Danmark har modtaget igennem generationer. Det var BBC-udsendelsen om aftenen den 4. maj 1945, der hensatte det danske folk i befrielses-rusen og dannede optakten til den lune majaften, der for alle danske står som en af de vidunderligste i deres liv. Først 4 timer senere — kl.

0,20 — fik man gennem dansk radio budskabet, forøvrigt i indirekte form, idet det meddeltes, at der snarlig ville blive dannet en dansk regering.

MOGENS BOSTRUP

Spillede i Dachaus orkester

I serien „Sådan er de (præsterne) også“, har Kristeligt Dagblad bragt et trespaltet interview med pastor Poul Riis, medlem af Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse.

I indledningen hedder det:

Pastor Poul Riis ved Sankt Jakobskirken i København er orkesterleder. Allerede medens han var gymnasiast i Herning, underviste han FDF-blæsere. I studenterårene var han trompetist i KFUM-orkestret i København og lærte ad denne vej megen forskellig musik at kende.

Dette med trompeten kom ham iøvrigt senere til gode under yderst dramatiske vilkår. Under besættelsen anbragte tyskerne ham nemlig i den berygtede Dachau-lejr.

Her blev han medlem både af fangerens symfoni- og underholdningsorkester. Ved hans side i symfoniorkestret sad en katolsk præst med valhorn. Det var et internationalt ensemble. Foruden Riis bestod trompetgruppen af en spanier og en polak.

I koncentrationslejr-orkestret medvirkede Poul Riis kun en lille måned, så kom plettyfusepidemien og gjorde ende på denne form for samkvem mellem fangerne. Instrumenterne var forresten i en temmelig sørgelig forfatning. Ingen anede, hvordan de var kommet ind i lejren. Fangerne levede hele tiden med døden for øje, men musikken medvirkede til at holde deres mod en lille smule oppe.

500 drenge ad gangen.

Da Riis kom tilbage til Danmark, blev han snart efter forbundssekretær i FDF. Det skete, nøjagtig betegnet, i februar 1946. Riis havde dog allerede tidligere ledet forskellige FDF-orkestre, men med stillingen som forbundssekretær kom der dog først for alvor gang i pinden. I forbindelse med sit omfattende rejsearbejde førte han nemlig tilsyn med orkestrene, og han

begyndte at arrangere landsdelsorkesterstævner, hvor drengene spillede i et antal af op til 500 ad gangen. Riis fortæller, at orkestre af denne størrelsesorden og af en så uensartet sammensætning stiller ganske specielle krav til lederen.

Til slut udtaler Riis sig om betydningen af samarbejdet i orkestret:

— Duhammel taler i sin bog „Uvejrsnatten“ om oplevelsen netop ved at spille i et orkester. Det ene øjeblik tager den ene ordet, medens den anden må træde lidt tilbage. Lidt efter er det omvendt. I denne form for fællesskab og samarbejde har vi netop noget af det, vi i dag har hårdt brug for i demokratiet.

Duhammel fremsætter den tanke, at man kunne have ønsket, at vor tids verdenspolitiske ledere havde underkastet sig orkesterfællesskabet og prøvet at spille sammen. Det ville sikkert have forandret deres debat en hel del ...

Frøslev-læge død

Læge Julius Ernst von Führen Kieler, Horsens, er død i en alder af 69 år. Kieler og hans familie var under den tyske besættelse utrættelige i modstandskampen og arbejdede på mange fronter.

På et tidspunkt var læge Kieler, to sønner og to døtre alle i tysk fangenskab. Kieler kom til Frøslevlejren, hvor han fungerede som lejlæge og ved sin ranke optræden og omsorgsfuldhed kom til at betyde meget for medfangerne. En stor kreds af modstandsfolk vil ved læge Kielers død mindes et fint og nobelt menneske, en dygtig læge og en mand, der tog klare standpunkter og ikke frygtede konsekvenserne af dem.

Læge Kieler havde siddet i Horsens byråd og efter befrielsen blev han formand for frihedsfondens lokalkomiteé og medlem af bestyrelsen for frihedskollegiet. Han havde virket som læge i Horsens siden 1919.

Over 75.000 stipendie-muligheder

findes samlet i den nye udgave af en af UNESCOs mest solgte publikationer „Study Abroad“.

Leif Nordstrand fyldt 50

Den ledende mand i det norske erstatningskrav

Overingeniør Leif Nordstrand, Oslo, fyldte 50 år den 5. januar.

Nordstrand er først og fremmest blevet kendt som en brændende talsmand for de politiske fanger og deres problemer i årene efter krigen. Han var med i Fangesambandet, var formand for Sachsenhausen-fangerenes forening i flere år, viceformand i Grini-klubben og var en af initiativtagerne til Erstatningsrådet, hvor han stadig er formand for arbejdsudvalget og den, der i særlig grad sidder og hitter ud af, hvad der bør gøres, og hvad der kan gøres.

I sit arbejde for de tidligere fanger er han vel en af de meget få, som har holdt ud i alle årene under og efter krigen, og han har ført utallige sager for krigens ofre.

Hele denne indsats har Leif Nordstrand udført uden tanke om belønning eller betaling. Han har vist en social vågenhed og samvittighed, som savner sidestykke. Allerede under fangenskabet i Sachsenhausen fra 1941 var han en af de drivende kræfter i velfærdsarbejdet blandt sine kammerater, og efter krigen har han bevaret venskabet og kammeratskabet fra de onde år. Hundreder af venner fra krigens dage og fra de vanskelige efterkrigsår har adskilligt at takke ham for.

Han fik det også at mærke på sin runde dag.

Danske fangekammerater har lært ham at kende gennem arbejdet med erstatningskravet overfor Tyskland. Han har her hele tiden været den udholdende og sejge, hårdt arbejdende arbejdskraft, der aldrig slog af på idealerne. Det er for Nordstrand en meget vigtig ting at slå fast, at man i erstatningskravet ikke må skelne mellem, hvor de pågældende har siddet. Der kan således ikke gøres forskelsbehandling mellem Grini-fanger og Tysklands-fanger. Der skal ydes erstatninger for folkeretsstridig behandling, d. v. s. erstatning for folkeretsstridig arrestation, for tortur, mishandling under forhør, for retsløsheden og umenneskelig behandling.

Der rejses krav om erstatninger til 36.000 nordmænd. 11.000 har sendt individuelle krav til regeringen i Bonn.

Dagbogsblade

12/12.

Auschwitz-komiteen må ikke se Clauberg-akterne.

Justitsministeriet i Kiel har afvist en anmodning fra den internationale Auschwitz-komité om overladelse af de akter, der er blevet indsamlet under forberedelse af retssagen mod den i mellemtiden afdøde SS-overlæge dr. Clauberg. Justitsministeriet begrundede sin afvisning med, at komiteen kun havde gjort „almindelig og offentlig interesse“ vedrørende akterne gældende, og dette var ikke nok. Hvis man vil se dem, må man fremlægge et konkret anliggende vedrørende enkeltperson.

17/12.

Ny klub af modstandsfolk.

Nordjysk Gestapofange-Klub holdt i aftes stiftende generalforsamling som selvstændig klub i Håndværkerforeningen.

Som tidligere meddelt fastholdt man afstandtagen fra Landsforeningen af Gestapofanger. Desuden blev det besluttet at udvide klubben til også at omfatte kammeraterne fra modstandsbevægelsen, som ikke havde været fanger.

En tur til Frøslev-lejren næste år blev vedtaget med stor majoritet. Navnet blev ændret til „Klub af Gestapofanger og Modstandsfolk“.

17/12.

Ove Hoff frifundet i injuriesag.

Ved østre landsret er der i går faldet dom i den injuriesag, som instrumentmager Viggo Clemmensen havde anlagt mod professor, cand. polyt. Ove Hoff. Clemmensen hævdede, at Hoff som den ansvarlige for landsforeningen „Gestapofangerne“'s medlemsblad, måtte stå til ansvar for nogle artikler, som blev bragt i bladets augustnummer. Disse artikler havde efter Clemmensens opfattelse et sådant indhold, at det virkede ærekrænkende for ham, idet han blev fremstillet som en dum og kedelig person, ligesom det i en af artiklerne blev antydnet, at hans indsats i modstandsbevægelsen var noget tvivlsom. Clemmensen krævede derfor ved landsretten Hoff dømt til at betale en erstatning på 5000 kr., ligesom han krævede påstandene i artiklerne kendt ubeføjede.

Hoff påstod frifindelse, idet han ikke kunne erkende, at der fandtes injurier eller ringeagtstrynger i artiklerne. Heri gav retten professoren medhold, og han blev frifundet. Clemmensen dømtes derefter til at betale 400 kr. i sagsomkostninger.

17/12.

30 millioner mark fra I. G. Farben til kz-fanger.

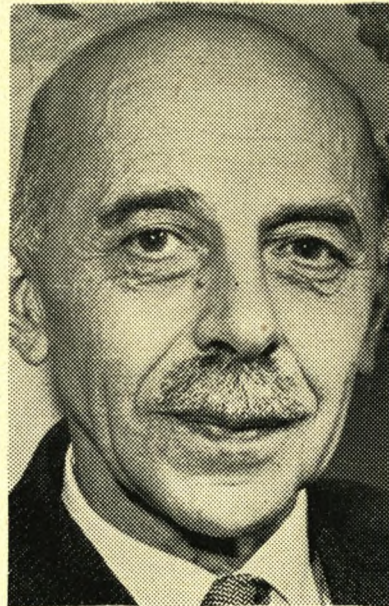
Politiske fanger, der overlevede rædslerne i den nazistiske koncentrationslejr Auschwitz, hvor de gjorde slavearbejde for de tyske I. G. Farben fabrikker, vil måske nu få erstatning fra det tidligere tyske kartel.

Det menes, at over fire og en halv million fanger døde i lejren under den anden verdenskrig.

Den internationale Auschwitzkomité bekendtgjorde i går, at den kræver erstatning for 11.000 overlevende fanger, samt slægtninge af 800 fanger, som vides ombragt i lejrens gaskamre.

Der er i princippet opnået overenskomst med kartellet om en udbetaling på 30 millioner mark i erstatning. Det er endnu ikke fastsat, hvorledes pengene skal fordeles.

16/11.

Bor Komorowski.

Den polske frihedshelt fortæller:

Polens frihedshelt, general Bor Komorowski, der nu lever i London, kom i går til København med fly. Han fortæller her om Warszawas frihedskamp i juni 1944, da han som chef for Polens frihedshær førte 63 døgnslodig kamp mod den tyske besættelsesmagt. — Den røde armé, som man havde regnet med hjælp fra, stod foran Warszawas porte, men kom ikke til hjælp. Det var et led i Stalins politiske spil, der gik ud på at svække Polen, så det lettere kunne indlemmes i det russiske imperium. Kampen kostede 100.000 civile Warszawaborgere og 22.000 medlemmer af frihedshæren livet.

SØREN WILLADSENS
MØBELFABRIK
VEJEN

HANSENS HOTEL
VEJEN — TLF. 25

J. P. TOP'S EFTF. A/S
Aabenraa

A/S C. ANDRESEN
Aabenraa Tlf. 2 33 33

SVEND HOLM
Aabenraa Tlf. 2 10 50

JOHS. POULSEN
Isenkram
Aabenraa

PETER VIERECK
Byggeforretning
v/ J. P. Viereck, ing., M. af I.
Åbenrå

A/S DANSK
PAHÆNGSVOGN-FABRIK
Aabenraa

AABENRAA
KONFEKTIONSFABRIK
Søndergade 15 - Tlf. 2 37 39

VEJEN ANDELSMEJERI

☆ **DIPLOMIS** ☆

Vejen — Telefon 3 og 513

VEJEN SPAREKASSE

A/S SIMON BRØND & CO.
Vejen

„CERES“ KORN- & FODERSTOFFORRETNING
AKTIESELSKAB
AABENRAA

CHRISTIAN P. BARSØE A/S
AUTOMOBILER
AABENRAA — TLF. 2 33 66

Aldrig glemt

Mange døde for Danmarks sag,
fordi de atter ville se dag
i Danmark.

Med evig tak bør vi mindes de mænd,
hvis død gav os ret og frihed igen
i Danmark.

Hadet vil dø — thi hadet er ondt,
livet skal leves virksomt og sundt
i Danmark.

Men glemmes må aldrig, de gav
deres liv,
de ønsked' jo ikke svig eller kiv
i Danmark.

Vi, der end lever, skal være i pagt
med dåden, de øved', de mænd, der
stod vagt
om Danmark.

Og kommer der atter en uvejrsdag
må andre kæmpe — og værne det flag,
der er Danmarks!

CARLO E. JENSEN.

En tak fra invaliderne

Invaliderne fra frihedskampen vil gerne ønske alle, der har husket bladet Pigtraad gennem annoncer og abonnement, et godt nytår.

Og ligeledes vil vi gerne sige Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse en tak, fordi man ikke har glemt os. Vi ønsker det bedste for det nye år.

Hilsen
Invaliderne.

„Anne Frank“ 1954 gange på tysk — !

„Anne Franks dagbog“ (Goodrich/Hackett) var det teaterstykke, der i sæsonen 1956—57 opnåede flest opførelser i det tysk-sprogede område (Vest- og Østtyskland, Østrig og Schweiz). Stykket nåede 1954 opførelser på 41 vesttyske teatre, 4 schweiziske og 2 østrigske teatre. Nashs „Regnmageren“ nåede næstflest opførelser — 830 på 46 scener, og derpå fulgte Lessings „Nathan der Weise“ med 743, Douglas' „Den kære familie“ med 630 og østrigeren Eckardts „Rendezvous in Wien“ med 459 opførelser.

Hvorfor blev Einar Gerhardsen kaldt fra Sachsenhausen til Norge?

I forbindelse med drøftelserne omkring den nye svenske hvidbog er der opstået en debat om statsminister Einar Gerhardsens overførelse fra k-z-lejren Sachsenhausen til Grini-lejren ved Oslo.

„Stockholms Tidningen“ hævder, at det skyldtes Per Albin Hanssons initiativ.

„Verdens Gang“, Oslo, gør gældende, at initiativet udgik fra svenske skibsredere, der løskøbte to fanger for 160.000 kr. Den ene af dem var Gerhardsen.

NTB har forelagt meddelelsen i „Verdens Gang“ for statsminister Gerhardsen, som siger, at det er første gang, han hører nævnt, at han skulle være løskøbt fra fangenskab. Statsministeren nægter at kende noget som helst hertil.

„Arbejderbladet“ i Oslo gør heroverfor gældende, at det var først, da Per Albin Hansson fik den finske socialdemokratiske leder Väinö Tanner til at rejse kravet om Gerhardsens hjemsendelse overfor en tysk minister, at der skete noget.

Vi skal senere bringe en skildring af „frigivelsesaftenen“ i Sachsenhausen.

Sjællands-afdelingen

Gestapofangernes Sjællands-afdeling holdt julesammenkomst i Holbergsalen i admiral Gjeddes gård onsdag den 18. december.

Formanden, Niels Stampe, ledede aftenen. Der var sørget for festligt pyntede borde, hjemmebagværk og juleposer.

Ove Hoff holdt aftenens tale og komponisten Helge W. Hansen læste afsnit af sin fyldige dagbog.

☆

Tirsdag den 21. januar var der medlemsmøde. Der blev givet meddelelser angående erstatningerne.

☆

Den 12. februar kl. 20 indbyder foreningen til rundvisning på Tøjhusmuseet.

Jul i Plötzensee

„Juleaften blandt de dødsdømte, en oplevelse, jeg aldrig glemmer“, var titlen på redaktør Hans Rüttings radioforedrag mandag den 23. december.

Det var en gribende skildring af julen i Plötzensee i Berlin. De dødsdømte fik ikke lov til at forlade deres celler under julegudstjenesten. Præsten talte til en usynlig menighed, men gudstjenesten blev en uforglemmelig oplevelse for de overlevende fanger. Aldrig før eller senere har jeg, sagde Hans Rütting, set en mere andægtig menighed lytte til budskabet om det evige liv.

Monumenterne om 50 år?

Jeg var på Skamling og så mindesmærket for de faldne i region III — købte også postkort (iøvrigt smukke og velforarbejdede) af monumentet. Der stod „Klokkestabelen på Skamling“ Mon der er mange der forbinder noget med dette — og hvad om 50 år?

Noget lignende med Kaj Munk korset; endnu ved talrige, hvad dette kors betyder — men om 50 år? Et kors ved alfarvej uden nogen inskription! Et minde om en færdselsulykke? Kunne der ikke godt bag på stå Kaj Munk og dato og årstal?

Med venlig hilsen og tak for „Pigtraad“ gennem årene.

Jagtvar Helms,
læge, Hadsten.

Sømandskernes kår bliver nu forbedret

Enker og børn efter sømænd, der omkom under krigen, bliver nu stillet bedre. Finansudvalget tiltrådte den 15. januar handelsministerens forslag om, at der gennemføres en fuld pristalsregulering af de ydelser, de modtager fra krigsulykkesforsikringen, hvorved de ligestilles med dem, der modtager erstatning i henhold til loven om erstatning til besættelsestidens ofre. Merudgiften for staten bliver ca. 900.000 kr. om året. Reguleringen får tilbagevirkende kraft til 1. januar i år.